

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR CETVELİ.....	XXI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

VERGİ UYUŞMAZLIĞI DOĞURAN İŞLEMLERİN HUKUKA UYGUNLUĞUNUN DENETİMİNDE HUKUKA UYGUNLUK BLOKUNUN YENİDEN YORUMLANMASI

I. TEMEL HAK VE HÜRRİYETLERİN KORUNMASINDA İDARİ VE YARGISAL MAKAMLARIN ROLÜ.....	9
II. UYGULAMADA İDARİ İŞLEM VE EYLEMLERİN HUKUKA UYGUNLUĞUNUN DENETİMİ	12
III. BİREYSEL BAŞVURUNUN REFERANS BELİRLEMEDE NEDEN OLDUĞU DÖNÜŞÜM.....	15
A. Bireysel Başvurunun Türk Hukuk Sisteminde Kabulü	15
B. Süper Temyiz Mercii Algısı ve Bireysel Başvuru Mercilerinin Denetimi ile İdari Yargı Denetimi Arasındaki Güncel Farklar.....	16

C. Bireysel Başvuru İncelemede Benimsenen İlkelerin İdari Yargının Hukuka Uygunluk Denetiminde Uygulanması Zorunluluğu	20
D. Milletlerarası Andlaşmaların Türk Hukuk Düzenindeki Yeri.	28
1. Milletlerarası Hukuk-İç Hukuk İlişkisi	31
2. Anayasa'nın 90. Maddesinin Beşinci Fıkrasının İlk İki Cümlesindeki Düzenlemelerin Anlamlandırılması	33
3. Anayasa'nın 90. Maddesinin Beşinci Fıkrasına 2004 Yılında 5170 Sayılı Kanun'la Eklenen Cümlelerin Anlamlandırılması.....	35
a. Yasalaşma Süreci	35
b. "Temel hak ve Özgürlüklere İlişkin" İbaresine Yönelik Eleştiriler	36
c. "Esas Alınır" İbaresine İle İlgili İleri Sürülen Görüşler.....	39
d. "Aynı Konuda Farklı Hükümler İçerme" İbaresine Hakkındaki Görüşler	44
e. "Uyuşmazlık" İbaresine Kapsamında İleri Sürülen Görüşler.....	53
4. Milletlerarası Andlaşmalarla Kanunların Eşit Konuma Sahip Olduğunu Savunanlar	56
5. Milletlerarası Andlaşmaların Kanunlardan ve Anayasa'dan Üstün Konumda Olduğunu Savunanlar	61
6. Milletlerarası Andlaşma Hükümlerinin Yargı Uygulamasında Bağımsız (Doğrudan) Ölçü Norm ya da Destek Ölçü Norm Olarak Kullanılması	67
a. Anayasa Mahkemesi Uygulaması ve Doktrinin Yaklaşımı.....	67
b. Danıştay Uygulaması.....	73
7. Milletlerarası Andlaşmaların İç Hukukta Doğrudan Uygulanabilirliği.....	85
a. Genel Olarak	85
b. AİHS'nin ve AİHM İçtihatlarının Doğrudan Uygulanabilirliği.....	86

c. AİHS'nin ve AİHM İçtihatlarının Vergi Uyuşmazlığından Doğan İdari Davalarda Doğrudan Uygulanabilirliği.....	91
E. Anayasa'nın İdari Davalarda Uygulanabilirliği	95

İKİNCİ BÖLÜM

MÜLKİYET HAKKININ VERGİLENDİRME YOLUYLA SINIRLANDIRILMASI

I. VERGİLENDİRME YETKİSİ	105
II. HAK VE ÖZGÜRLÜK KAVRAMLARI, HAKLARIN SINIFLANDIRILMASINA ELEŞTİRİLER VE DEVLETİN YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN SINIFLANDIRILMASI	106
A. Hak ve Özgürlük Kavramları.....	106
B. Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınıflandırılması	107
C. Temel Hak ve Hürriyetlerin Vergileendirme Yoluyla Sınırlandırılması	116
III. VERGİLENDİRME YOLUYLA TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERE MÜDAHALEDE KAMU GÜCÜ TASARRUFLARI	120
A. Kanuni Tasarruflar.....	121
B. İdari Tasarruflar.....	121
C. Yargısal Tasarruflar	121
IV. ANAYASA VE AİHS'DE MÜLKİYET HAKKI.....	122
A. Anayasa'da Mülkiyet Hakkı.....	124
B. AİHS'de Mülkiyet Hakkı	129
C. Anayasa Mahkemesi ve AİHM Kararlarında Mülkün Varlığı	132
1. AİHM'nin Vergileendirme Yoluyla Müdahalelere İlişkin Kararlarında Mülkün Varlığına Yönelik Değerlendirmeleri.....	137

2. Anayasa Mahkemesinin Vergilendirme Yoluyla Müdahalelere İlişkin Kararlarında Mülkün Varlığına Yönelik Değerlendirmeleri	149
3. Vergi Uyuşmazlığından Doğan İdari Davaların Hukuki Niteliği ve İdari Dava Türlerinde Vergilendirme Yoluyla Mülke Müdahale	153
a. Vergi Uyuşmazlığından Doğan İdari Davaların Hukuki Niteliği	153
b. İdari Dava Türlerinde Vergilendirme Yoluyla Mülke Müdahale	158
D. Mülkiyet Hakkına Müdahalenin Varlığı ve Türü	160
1. AİHM Kararlarında Mülkiyet Hakkına Müdahalenin Varlığı ve Türü	160
a. Genel olarak	160
b. Vergilendirme Yoluyla Müdahalelerde Müdahalenin Varlığı ve Türü	163
2. Anayasa Mahkemesi Kararlarında Mülkiyet Hakkına Müdahalenin Varlığı ve Türü	176
a. Genel Olarak	176
b. Vergilendirme Yoluyla Mülkiyet Hakkına Müdahalenin Türü	179
3. Vergi Uyuşmazlığından Doğan İdari Davalarda Mülkiyet Hakkına Müdahalenin Varlığı ve Türü	184

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÜLKİYET HAKKININ VERGİLENDİRME YOLUYLA SINIRLANDIRILMASINDA ANAYASA VE AİHS'DE ÖNGÖRÜLEN GÜVENCELER

I. ANAYASA VE AİHS BAĞLAMINDA VERGİLENDİRME YETKİSİ	187
---	-----

A. Anayasa’da vergilendirme yetkisi	187
B. AİHS ve AİHM Uygulamasında Vergilendirme Yetkisi.....	190
II. ANAYASA VE AİHS’DEKİ TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİN SINIRLANMASINA İLİŞKİN GÜVENCELERE GENEL BİR BAKIŞ.....	199
A. Anayasa’nın 12 ve 13. Maddeleri	199
1. Müdahalenin/Sınırlamanın Şartları.....	203
2. Sınırlamanın Sonucunun Bağdaşması Gereken İlkeler	204
3. Sınırlama İlkelerinde Sıralama Sorunu	204
4. Mülkiyet Hakkı Yönünden Anayasal Sınırlama Güvenceleri.....	207
B. AİHS’deki Sınırlama Güvenceleri.....	209
III. VERGİLENDİRME YOLUYLA MÜLKİYET HAKKINA MÜDAHALENİN KANUNA DAYANMASI	211
A. AİHS ve AİHM Uygulaması Uyarınca Müdahalenin Hukuki Bir Dayanağının Bulunması	211
B. Kanuna Dayalı Olmanın Kanuna Uygun Olmadan Farkı	213
C. Kanuna Dayalı Olma Ölçütünde Anayasa’ya Uygunluk Bloku	214
1. İlk Dayanak Norm: Anayasa’nın 13. Maddesi.....	217
a. Şekli Anlamda Kanunun Varlığı.....	221
aa. Destek Ölçüt: Kanuni İdare İlkesi	224
b. Kanunun Kalitesi	224
aa. Ulaşılabilirlik	226
aaa. AİHM’nin Müdahalenin Dayanağı Kuralın Ulaşılabilirliğine İlişkin Yaklaşımı.....	227
bb. Belirlilik ve Öngörülebilirlik.....	229
aaa. AİHM’nin Müdahalenin Dayanağı Kuralın Belirliliği ve Öngörülebilirliğine İlişkin Yaklaşımı.....	237
i. Wolfhard Koop-Automaten Goldene 7 GmbH & Co. KG/Almanya Kararı	237
ii. Serkov/Ukrayna Kararı.....	239

bbb.	Anayasa Mahkemesinin Müdahalenin Belirliliği ve Öngörülebilirliğine İlişkin Yaklaşımı.....	242
i.	Murat Çevik Kararı	242
ii.	Hasibe Uysal Kararı	243
iii.	Mehmet Arif Madenci Kararı	244
iv.	Ford Motor Company Kararı.....	246
v.	Koç Holding Emekli ve Yardım Sandığı Vakfı Kararı	252
vi.	Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Kararı.....	254
vii.	Er-Kom Komünikasyon Tanıtım ve Reklam Hizmetleri A.Ş. Kararı	256
viii.	Mehmet Coşkun Karabaşoğlu Kararı	257
ix.	İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Kararı..	258
x.	Bilnam İşletmecilik ve Ticaret A.Ş. (Eski Unvanı-Bilnam İşletmecilik ve Tic. Ltd. Şti.) Kararı	262
xi.	A.N.A. Kararı.....	268
xii.	Diğer Bazı Kararlar	269
cc.	Vergi Hukukuna Özgü Destek Ölçütler.....	272
aaa.	Vergilendirmede Belirlilik İlkesi	272
bbb.	Kıyas Yasağı.....	278
ccc.	Kanunların Geriye Yürümezliği İlkesi	280
i.	Anayasa Mahkemesi Uygulaması	280
ii.	AIHM Uygulaması.....	283
2.	İkinci Dayanak Norm: Anayasa'nın 35. Maddesi (Mülkiyet Hakkının Ancak Kanunla Sınırlanabilmesi) ..	285
3.	Üçüncü Dayanak Norm: Anayasa'nın 73. Maddesi.....	285
a.	Vergilerin Kanuniliği İlkesinin Amacı ve Kapsamı....	286
b.	Temsilsiz Vergi Olmaz İlkesi ve Tarihi Süreç İçinde Gelişimi	290
c.	Vergilerin Kanuniliği İlkesinin Temsilsiz Vergi Olmaz İlkesi ile Birlikte Yorumlanması	294
4.	Kanunilik Koşuluyla İlgili Diğer Anayasal Düzenlemeler	297
a.	Anayasa'nın 73 ve 167. Maddeleri Bağlamında Cumhurbaşkanının Sınırlı Vergilendirme Yetkisi	297

b. Usulüne Uygun Yürürlüğe Konulmuş Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Milletlerarası Andlaşmalar ...	300
5. Vergilendirme Yoluyla Mülkiyet Hakkına Müdahalede Kanunilik Ölçütü Bakımından İlkesel Sonuç.....	303
D. Kanuna Uygun Olma Ölçütü Yönünden İdari Yargı Merciiinin Olması Gereken Hukuka Uygunluk Denetimi.....	304
1. İhlalin Normun Düzenlenme Biçiminden Kaynaklanması.....	305
2. İhlalin Normun Uygulanmasından Kaynaklanması.....	306
a. İdari Uygulamanın Belirsizliği/Öngörülemezliği.....	306
b. İçtihat Farklılıklarının Neden Olduğu Belirsizlik/Öngörülemezlik.....	308
IV. MÜDAHALENİN ANAYASA'NIN İLGİLİ MADDESİNDE BELİRTİLEN SEBEPLERE BAĞLI OLMASI/MÜDAHALENİN MEŞRU AMACI	309
A. Anayasal Güvenceler	309
1. Genel Olarak	309
2. Vergilendirme Yoluyla Mülkiyet Hakkına Müdahalede Kamu Yararı	311
3. Vergilendirme Yoluyla Mülkiyet Hakkına Müdahalede Devletin Geniş Takdir Yetkisi	315
4. Anayasa Mahkemesinin Bireysel Başvuru Kararlarında Yaptığı Değerlendirmeler	317
B. AİHS'de Sağlanan Güvenceler	320
C. İdari İşlemin ya da Dayanağı Kanun Normununun Meşru Bir Amaç Gözetmesi Gerekliliği Ölçütü Yönünden İdari Yargının Olması Gereken Hukuka Uygunluk Denetimi.....	323
V. MÜDAHALENİN ÖLÇÜLÜLÜK İLKESİNE AYKIRI OLMAMASI.....	324
A. Ölçülülük İlkesi	324
1. Karşılaştırmalı Hukukta Ölçülülük İlkesi	327
2. Danıştay Uygulamasında Ölçülülük İlkesi.....	330

B. Ölçülülük İlkesinin Unsurları.....	331
1. Anayasa Mahkemesi Uygulamasında	331
2. Federal Alman Anayasa Mahkemesi ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Uygulamasında	333
3. AİHM Uygulamasında.....	335
4. Orantılılık Değerlendirmesinde Dikkate Alınan Diğer Unsurlar	340
a. İyi Yönetişim İlkesine Uygun Davranılması.....	340
b. Usule İlişkin Güvencelerin Sağlanması.....	341
C. Vergilendirmede Ölçülülük.....	345
1. Mali Güce Göre Vergilendirme İlkesi ve Ölçülülük İlkesi İlişkisi	347
2. Vergilendirme Yoluyla Müdahalede Usule İlişkin Güvenceler Sağlama	360
D. AİHM'nin Vergilendirmede Orantılılık ile İlgili Yaklaşımı... 370	
1. Hentrich/Fransa Kararı	370
2. Gasus Dosier-und Fördertechnik GmbH/Hollanda Kararı	372
3. Ulusal & İl Yapı Kooperatifi, Leeds Kalıcı Yapı Kooperatifi ve Yorkshire Yapı Kooperatifi/Birleşik Krallık Kararı.....	373
4. S.A. Dangeville/Fransa Kararı	376
5. Eko-Elda AVEE/Yunanistan Kararı.....	377
6. Intersplav/Ukrayna Kararı	378
7. OAO Neftyanaya Kompaniya YUKOS/Rusya Kararı	379
8. N.K.M/Macaristan Kararı	385
9. Cacciato/İtalya Kararı.....	390
10. Imbert de Tremiolles/Fransa Kararı.....	392
11. di Belmonte/İtalya Kararı	394
12. Buffalo S.r.l. in Liquidation/İtalya Kararı.....	395
13. "BULVES" AD/Bulgaristan Kararı	395
14. Erduran ve Em Export Dış Tic A.Ş./Türkiye Kararı.....	396

---

15. Wolfhard Koop-Automaten Goldene 7 GmbH & Co. KG/Almanya Kararı.....	399
E. Anayasa Mahkemesinin Vergilendirmede Ölçülülüğe İlişkin Yaklaşımı	399
1. Türkiye İş Bankası A.Ş. Kararı	399
2. Narsan Plastik San. ve Tic. Ltd. Şti. Kararı.....	402
3. Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat ve Organizasyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. Kararı.....	404
4. Millî Reasürans Türk A.Ş. Kararı	410
5. Telpa Telekomünikasyon Ticaret A.Ş. Kararı.....	411
6. Mehmet Ali Erdaş Kararı.....	413
7. Koç Holding Emekli ve Yardım Sandığı Vakfı Kararı.....	414
8. Erbakır Elektrolitik Bakır Mamulleri A.Ş. Kararı.....	415
9. Yalçın Özön Kararı	418
10. Er-Kom Komünikasyon Tanıtım ve Reklam Hizmetleri A.Ş. Kararı	419
11. Mehmet Coşkun Karabaşoğlu Kararı	419
12. İlyas Yılmaz Kararı	421
13. Em Export Dış Ticaret A.Ş. (2) Kararı.....	423
14. A.N.A. Kararı.....	425
15. Ahmet Nuri Demirsoy ve Annita Demirsoy Kararı	426
16. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş. Kararı	427
17. Ahmet Uğur Balkaner Kararı.....	428
18. Güven Bostan Kararı.....	430
19. Ayfer Atalmış Kararı	431
20. Yusuf Yatçı Kararı	434
F. İdari Yargının Hukuka Uygunluk Denetimi ve Ölçülülük İlkesi.....	435
1. İdarenin Yetki Kullanımları Bağlamında Ölçülülük İlkesi.....	435

a. Genel Olarak	435
b. Vergilendirme Alanında	446
2. Olması Gereken Hukuk Açısından Vergi Uyuşmazlığından Doğan İdari Davalarda Mülkiyet Hakkının Ölçülülük İlkesi Bağlamında Korunması	449
VI. ANAYASA'NIN 13. MADDESİNDE ÖNGÖRÜLEN DİĞER ANAYASAL İLKELER	456
A. Müdahalenin Hakkın Özüne Dokunmaması	456
B. Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklere Aykırı Olmaması	461
C. Müdahalenin Anayasa'nın Sözü ve Ruhuna Aykırı Olmaması	467
D. Müdahalenin Lâik Cumhuriyetin Gereklere Aykırı Olmaması	469
VII. DEVLETİN POZİTİF YÜKÜMLÜLÜKLERİ	472
A. Devletin Pozitif Yükümlülükleri Açısından Destek Norm: Sosyal Devlet İlkesi	477
VIII. TEMEL HAK VE HÜRRİYETLERİN KÖTÜYE KULLANILAMAMASI	480
IX. TEMEL HAK VE HÜRRİYETLERİN KULLANILMASININ KISMEN YA DA TAMAMEN DURDURULMASI	482
X. YABANCILARIN TEMEL HAK VE HÜRRİYETLERİNİN KISITLANMASI	486
XI. VERGİLENDİRME YOLUYLA MÜLKİYET HAKKINA MÜDAHALELERDE EŞİTLİK İLKESİ/AYRIMCILIK YASAĞI	486
A. Anayasa'nın 10, 35 ve 73. Maddelerinde Öngörülen Vergilendirme Yoluyla Mülkiyet Hakkına Müdahalelerde Eşitlik İlkesiyle Bağlantılı İlkeler	487
1. Anayasa'nın 10. Maddesi Bağlamında Kanunların Genelliği İlkesi ve Kanun Önünde Eşitlik İlkesi	487

2. Anayasa'nın 73. Maddesi Bağlamında Vergilendirmede Genellik ve Eşitlik İlkeleri	491
B. AİHS'nin 14. Maddesi ve AİHS'nin Eki 1 No'lu Protokol'ün 1. Maddesi	492
C. Anayasa Mahkemesi ve AİHM'nin Vergilendirme Yoluyla Mülkiyet Hakkına Müdahalelerde Ayrımcılık Yasağıyla İlgili İnceleme Yöntemi/Değerlendirme Kriterleri	493
1. Bir Temel Hak ve Hürriyetle Bağlantı Kurularak İleri Sürülme	493
2. Ayrımcılık Yasağının İhlal Edildiği İddiasının İncelenmesinde Üçlü Test.....	494
a. Ayrımcılık Temelinin Belirlenmesi	494
b. Farklı Muamelenin Tespiti	495
c. Farklı Muamelenin Objektif ve Makul Bir Neden Dayanıp Dayanmadığı ve Ölçülü Olup Olmadığı	497
aa. Ölçülülük Kriterinde Dikkate Alınması Gereken Bir Unsuru Olarak Devletin Takdir Yetkisi.....	498
3. İspat yükü.....	500
4. Farklı Muamelede Objektif ve Makul Neden ile Ölçülülük Kriterine Yönelik Bazı Bireysel Başvuru Kararları	500
a. AİHM Kararları	500
aa. Avusturya'daki Yehova'nın Şahitleri/Avusturya Kararı	500
bb. Darby/İsveç Kararı.....	502
cc. Guberina/Hırvatistan Kararı	503
b. Anayasa Mahkemesi Kararı.....	505
aa. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Kararı	505
bb. Vergilendirmede Eşitlik İlkesine İlişkin Bir Norm Denetimi Kararı	507
D. Vergi Uyuşmazlığından Doğan İdari Davalarda Ayrımcılık Yasağının Korunması	509
GENEL DEĞERLENDİRME VE ÇÖZÜM ÖNERİSİ.....	511

SONUÇ	515
KAYNAKÇA	521